

ASSAIG

Josep Maria Mestres
Quadreny, *Pensar i fer música*.
Proa, Barcelona, 2001.

Per fer-nos pensar

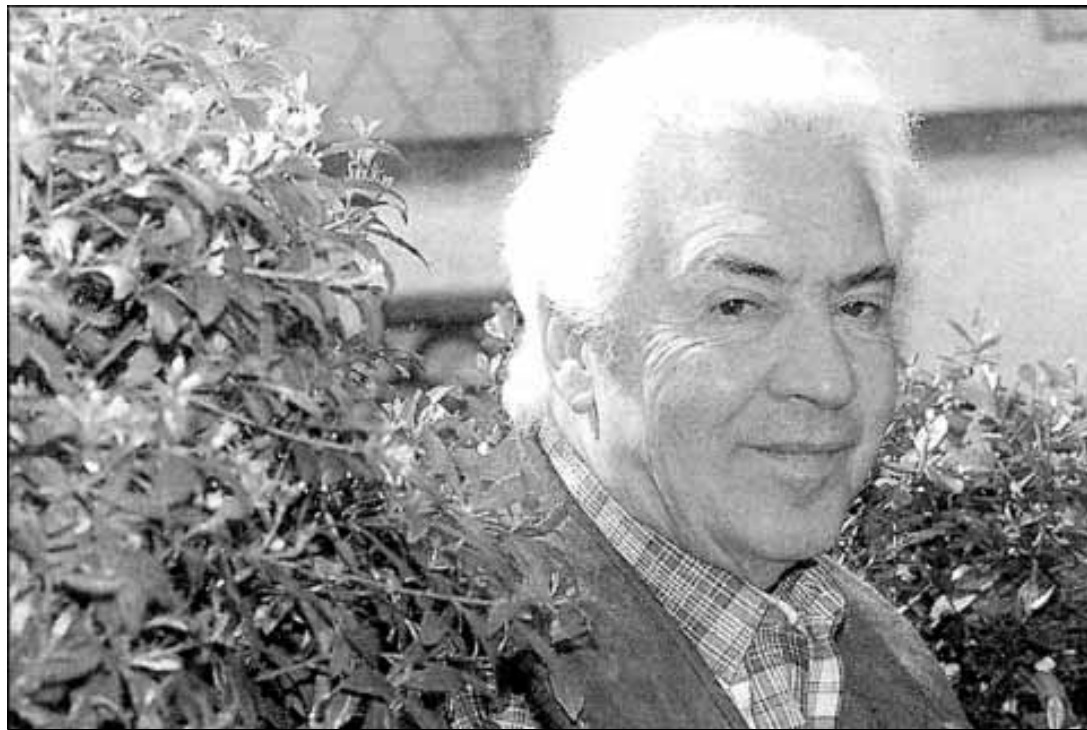
ORIOI PÉREZ I TREVIÑO

L'aparició al mercat del llibre *Pensar i fer música*, de Josep Maria Mestres Quadreny, hauria d'obrir, en un país musicalment normalitzat, un intens debat sobre moltes temàtiques plantejades en un llibre destinat, sense cap mena de dubte, a convertir-se en punt de referència obligat de l'assaig musical català en els pròxims anys. I això gràcies a una prosa nítida que, a través de les vivències i experiències del compositor, va desfilant un seguit d'interessantíssimes reflexions sobre l'anomenada *música contemporània*.

No és nova, en absolut, la comesa que el creador artístic, a més de la seva obra, es llanci a l'aventura de l'escriptura per reflexionar sobre la creació i els seus procediments. I no pas, crec jo, per una necessitat a justificar la seva obra sinó com a necessitat de reflexió i meditació d'una activitat que, com cap altre home, coneix d'allò més bé. Des de Leonardo da Vinci fins a Paul Klee, els exemples serien múltiples. I a nivell musical paradigmes com ara els d'Arnold Schönberg, Claude Debussy i Anton Webern ens confirmen aquest lligam entre creador i assaig.

ASSAIG I LLIBRE DE MEMÒRIES

No és que, *in strictu sensu*, *Pensar i fer música* sigui un llibre d'assaig. Com tampoc és un llibre de memòries. Concebut amb un plantejament que, ràpidament, ens pot fer pensar en l'*Errata*, de George Steiner, Mestres Quadreny repassa tota una

Josep Maria Mestres Quadreny ha reflexionat sobre els procediments de creació musical

vida (la seva) que és indissociable dels fets musicals esdevinguts a Catalunya des de la postguerra fins als nostres dies. No és casual, així, que el llibre s'iniciï amb els primers records d'infant quan va iniciar-se la Guerra Civil. Ja des de la forma de rememorar aquells anys ens adonarem fàcilment de la missió que s'ha imposat el compositor: fer-nos pensar.

Precisament aquest *pensar per un mateix* que, per a il·lustrats com Immanuel Kant, és el que permet alliberar-se de la culpable minoria d'edat de l'home, ha estat una de les constants que trobem en l'obra musical de

Mestres Quadreny, i, per extensió, en *Pensar i fer música*. Agafant-nos de la mà a través de la complicitat de la seva intimitat i de l'experiència personal, el compositor manresà es disposa a explicar ja no només una posició en la història de la música del nostre país i europea, sinó també molts posicionaments davant el repte de la vida i de l'exigència que se'n desprèn.

SETZE TEMÀTIQUES

El llibre està estructurat en 16 capítols i en cadascun som introduïts a una temàtica en què Mestres desplega, per un costat, una crònica de vivències acom-

panyada, això sí, d'una reflexió que, perfectament, podia haver estat explicada sense la necessitat de l'esmentada crònica. Però el gran encert del *Pensar i fer música* és, precisament, la troballa d'una tipologia de mixtura literària que compagina, com hem dit, memòria i reflexió. D'aquesta manera ens adonem, una vegada més, com el compositor al davant de la creació literària ha estat també fidel a un dels principis que més l'han ajudat a realitzar la seva obra musical: el qüestionament constant.

La passió de Mestres, al meu parer, cau molt més en el pre-

guntar que no en el respondre. I així, les escasses respostes li han arribat després d'un procés de recerca, descrit perfectament per Johann Sebastian Bach en un dels cànons enigmàtics de l'*Ofrena musical: Cerqueu i trobareu*. Mestres ha buscat i ha trobat un llibre que, analògicament a la seva obra musical, accepta el desafiament que és el viure en plena època postmoderna i en un país que, només a partir de l'entrega del Premi Nacional de música, sembla haver començat, a nivell institucional, a reconèixer la importància i vàlua de l'obra de Mestres. Prescindint dels reconeixements institucionals i populars (aquest reconeixement que, en els darrers anys, sembla preocupar tant les noves generacions de compositors catalans), Mestres narra tota una vida compartida al costat d'interessants homes com ara Joan Brossa, Joan Miró, Robert Gerhard, Antoni Tàpies, Josep Prats i compaginada amb la constant recerca de noves tècniques i procediments creatius.

No ens ha de quedar cap mena de dubte que el compositor ha sabut assolir un discurs que, a la fi, demostra la seva intenció. Una intenció que no és cap altra que la de superar la reculada que en l'època postmoderna ha escorrotat l'home. Convençut que aquesta no pot durar molt més temps, Mestres confia que la música pot jugar un paper fonamental atenent-nos a una de les darreres frases del llibre: «L'art i la música moderns posen a prova la imaginació de l'espectador i exigeixen un esforç que pot tenir quelcom d'inquietant però que és enriquidor per la consciència. Com diu Brossa: "L'art no és una força d'atac, sinó una força de superació"».

ASSAIG

Gabriel Flores, Fernando Luengo (coordinadors), *Tras el muro: diez años después de 1989*. El Viejo Topo, Barcelona, 2000.

L'Europa postcomunista

XAVIER FILELLA

La caiguda del comunisme va significar un daltabaix per als països de l'Europa Central i de l'Est que va posar en evidència les insuficiències d'un model excessivament rígid que no va saber resoldre les necessitats econòmiques de la població ni tampoc garantir uns mínims de participació ciutadana i de llibertat política. S'iniciava així, a partir del 1989, un procés de transformacions polítiques i econòmiques inèdit i ple d'incerteses, encara que inevitable per poder superar les deficiències estructurals del comunisme. Els economistes Gabriel Flores i Fernando Luengo ens ofereixen a *Tras el muro* un ampli balanç d'aquesta dècada de transformacions. La reconstrucció i modernització de l'aparell productiu, la redefinició del paper de l'Estat, l'amplia-

ció del sector privat i la reconstrucció de la societat civil són algunes de les característiques amb què Flores i Luengo caracteritzen un procés que, d'altra banda, presenta trets particulars en els diferents països implicats. A la vegada, al llarg del llibre es descriuen en els diferents capítols les estructures socials emergents, les capacitats i deficiències dels nous sistemes productius i la seva inserció en un mercat mundialitzat.

ESDEVENIMENTS REVISATS

Entre els esdeveniments que es revisen a *Tras el muro* destaquen la futura ampliació de la Unió Europea, el nou paper de Rússia, el ressorgiment del nacionalisme ètnic, el paper del Fons Monetari Internacional i els difícils canvis polítics en els Balcans. Pedro Chaves exposa en el seu text les dificultats que representa l'ampliació a l'est de la UE i indica que no es pot

ignorar el risc que un canvi en el cicle econòmic generi dificultats addicionals per a un procés que en si ja no és senzill. La UE, en la seva opinió, no té una estratègia d'intervenció prou clara com ho mostra la insuficiència dels recursos econòmics que destina a un procés d'integració que comença a generar en diversos països un cert rebuig per part de la població. Jesús de Andrés és l'encarregat de revisar el procés de transició política, econòmica i territorial que es va iniciar a la Unió Soviètica amb l'arribada al poder de Mikhaïl Gorbaxov. Al llarg del text repassa les lluites inicials a l'interior del PCUS, els cops d'Estat d'agost del 1991 i setembre del 1993, els diferents processos electorals, la presidència de Borís Ieltsin, la constitució del nou sistema polític rus i les lluites pel poder que finalment han dut Vladímir Putin a la presidència

de Rússia. Cal destacar especialment el capítol que presenta George Schöpflin, que sota el títol *Razón, identidad y poder* exposa la necessitat d'organitzar el poder a través d'una síntesi entre raó i identitat, dos conceptes que al seu entendre mantenen una complexa interdependència. L'autor presenta una interessant anàlisi del nacionalisme a l'Europa postcomunista i constata que l'ús de símbols no representa un retorn a l'era preracional, sinó que és un component central en el manteniment de la identitat. A la vegada, argumenta la necessitat que la UE ofereixi una identitat consistent que ajudi al restabliment d'identitats cíviques en aquells països. Els economistes Gutiérrez Hurtado i Lobejón Herero examinen les conseqüències de les polítiques aplicades per iniciativa del Fons Monetari Internacional i les característiques de la posterior apro-

ximació comercial a la UE. En referència a la política balcànica cal destacar el text del sempre interessant Francisco Veiga, que posa en qüestió la política intervencionista seguida fins al moment. En la seva opinió, que argumenta amb els errors comesos a Bòsnia, Albània i Kosovo, caldria posar fi a aquesta enginyeria geoestratègica i començar a confiar en les possibilitats reals dels pobles balcànics.

L'EUROPA POSTCOMUNISTA

Tras el muro reflecteix, per tant, l'estat de coses de l'Europa postcomunista a través de la contribució de 15 autors de diferents tendències i al llarg de més de 500 pàgines. Els capítols referenciats en aquest article són tan sols un exemple de la diversitat temàtica del llibre que comentem. A la diversitat de punts de vista cal afegir-hi també la precisió i actualitat de les dades que s'ofereixen i la pluridisciplinarietat de les propostes presentades. Tot plegat conforma, finalment, un text informatiu i analític que situarà el lector de ple en les transformacions que ha experimentat l'Europa postcomunista.